

Щаслива зірка Леопольда Ященка

2 червня засновник і керівник хору «Гомін» Леопольд Ященко зустрів своє 85-річчя.

Український музикознавець, фольклорист, диригент, композитор. Кандидат мистецтвознавства. Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка. Через хор «Гомін» пройшло близько тисячі людей. Серед них – Алла Горська, Вячеслав Чорновіл, Марія Примаченко, Ніна Матвієнко...

Послухати хор «Гомін» – не просто насолодитися піснею, це відпочити душею в розлогій пісні. Саме хор Ященка першим у Києві заспівав «Ще не вмерла Україна», «Боже Великий, Єдиний», «Ой у лузі червона калина»...

Ім'я Леопольда Ященка сьогодні знають не лише в столиці та всіх куточках України, а й далеко за її межами.

ЗРАНЕ ДИТИНСТВО

Яке то щастя було: поїхати в село й записати нову пісню, – згадує нині Леопольд Іванович. – Наслухатися пісень, мов води джерельної напитися...

...Рід Ящеників походить із Чернігівщини. Мама малого Леопольда викладала українську мову, а батько працював у політехнічному виші. Дід був регентом церковного хору. Майбутній славетний диригент народився в довоєнному Києві. Втім, мами він майже не пам'ятає: померла від туберкульозу, коли синові не виповнилося і трьох років. Та і його поява на світ була під загрозою: лікарі заборонили народжувати, але Галина Митрофанівна не слухала їхніх порад. Хлопчика назвали Леопольдом тільки тому, що в інтелігентному середовищі було модно новонародженим давати екзотичні імена. Пізніше від туберкульозу помер і батько. Маму і тата замінила йому батькова сестра Галина.

Під час та опісля війни юнак чимало мандрував селами, міняючи на харчі батьків одяг. А ще за копійки з фотокарток малював портрети загиблих на фронті. Навіть їздив по сало у Бессарабію верхи на товарняках... Та батькові гени перемогли: після війни він вступив до Політехнічного інституту. А мистецька жилка теж не давала спокою: хотів бути і співаком, і художником, і композитором...

ЗА КОЖНИМ ВИСПІВАНІМ СЛОВОМ

Одного разу посеред навчального року зайшов я до Київського музичного училища імені Глієра, – пригадує Леопольд Іванович, – проситися, аби мене взяли Знать, музичної освіти не маю ніякої, а бажання вчитися були величезне.

І тут йому нарешті пощастило. Леопольда вислухав відомий хоровий диригент, професор Павло Муравський. Одразу відзначив ідеальний слух юнака і зарахував

На передньому плані ювіляр Леопольд Ященко

його на єдино можливий без спеціальної підготовки факультет хорового диригування.

Згодом, у консерваторії, Леопольдові Івановичу пощастило вчитися у таких відомих композиторів і педагогів, як Пилип Омелянович Козицький (історія музики і фольклористика), Онисія Яківна Шреєр-Ткаченко (фольклористика), Лев Миколайович Ревуцький (композиція)...

Перед вступом до консерваторії Леопольд Ященко вперше побував у фольклорній експедиції. Поїхати в село, послухати пісень – то було для нього найбільшим щастям. Саме тоді й довідався про Інститут фольклору та етнографії. Душею і серцем відчув, прикипів, зрозумів – саме це його справа життя. Відтоді щоліта на канікулах виїжджав у села, мандрував, слухав і записував пісні. Ніякої техніки – про магнітофони, диктофони й не чули. В руках – записник і олівець.

ДУША У ПІСНІ ЗАБЛУКАЛА

До Києва із сіл я повертався з оберемком справжніх пісень... Деякі з них і нині звучать у «Гомоні»...

Про Леопольда Івановича можна написати книжку легенд. Усі спільні знайомі, з ким доводилося говорити, обов'язково пригадували якусь історію про Ященка.

...Було то в п'ятдесятих роках. Експедиція, записавши товстелезний збірник, збиралася повертатися додому. До слова, записували, вже на перші магнітофони, радянські пісні й частівки. Здебільшого, з вуст самодіяльних творців. Трудова дисципліна вимагала відповідних правил: ні на крок від гурту. Отож, аби записати справжню народну пісню, потрібен був додатковий час. Якось в одному селі, відпрацювавши, фольклористи зібралися їхати, а Ященка немає! Терміново надійшла команда: «Знайти!» І відшукали. Невеличкий гурт людей, повернувшись з тяжкої праці, лиш перша зіронька зійшла на небі, відпочивав душею в розлогій пісні. А поміж гурту сидів Ященко й швиденько щось занотовував у блокнот олівцем. Тоді різонуло: «Товарищ Ященко, негайно до машини!» Лише кілька людей з гурту оглянулися на столичних гостей і мовили: «Ідьте собі з Богом, не заважайте виспівати душу!»

І... ЗАГОМОНІЛИ ДНІПРОВІ СХИЛИ

– Різні часи доводилося переживати... Часом ходив по підробітках, іноді під чужим прізвиськом... Зрештою опинився в камері попереднього ув'язнення – «за тунеядство»... Саме там і

знайшла мене дружина (Лідія Орел, відомий етнограф), домоглася побачення. А я до неї одразу ж із запитанням: «Ти принесла мені нотний папір?» Звісно, думав я і про родину...

Багато народних пісень із Ященкових експедицій увійшли до репертуару столичних та інших колективів. Шанувальники знаменитого хору імені Г. Верьовки пам'ятають такі перлини, як «Та й петрівня зозуленько», «Кругом Мариньоньки», «Ой при лужку, при лужку», «Ой не пугай, пугаченьку», «Раз над'їхав козак з міста»... Черкаський народний хор виспівав «Ой я, молода, на базар ходила», «На городі буркун ягідок не родить»... І сьогодні звучать по радіо в різному виконанні пісні «Ішло дівча лучками», «Ой мала я у коморі просо», романс «Нічого цікавого»...

Кандидатська дисертація Леопольда Ященка «Українське народне багатоголосся», надрукована в 1962 році, стала важливим посібником для музикознавців-фольклористів. Упорядковані ним збірки «Українські народні романси» (1961) та «Буковинські народні пісні» (1963) до сьогодні є актуальними не лише для науковців, але й для широкого кола шанувальників народної пісні.

Також у 1969 р., коли знаний скульптор, художник і збирач народного мистецтва Іван Макарович Гончар висловив думку відтворити народні календарні звичаї, Леопольд Ященко організував етнографічний хор «Гомін». Відтоді й «загомоніли» Дніпрові схили... Створений колектив збирався на співи просто неба. Приходили друзі, однокласники, просто кияни, різні за віком, фахом, уподобаннями. Всіх об'єднувала пісня.

Так хор «Гомін» проіснував до 1971 року.

...Репресії початку сімдесятих нагло урвали цю унікальну роботу. Про поневіряння, які випали на долю родини Ящеників опісля того, як Леопольд Іванович разом із дружиною Лідією Григорівною Орел 16 квітня 1968 року підписали листа проти закритих судів над політ'в'язнями, писалося вже не раз. Були й обшуки, й арешти... І тільки дивом, з Божої ласки, подружжю вдалося уникнути тюрми і заслання. Щоб забезпечувати свою численну родину (дружину, двох синів, а з ними мешкали ще й мати Лідії Григорівни та рідна тітка Галина), Леопольдові Ященку довелося шукати іншої роботи...

На допомогу прийшли тодішній голова Спілки композиторів Георгій Майборода та диригент Михайло Кречко... Це вони домоглися, щоб колегу звільнили з-під арешту.

...Я стояла у скверіку біля Національного драматичного театру імені Івана Франка. Неподалік, біля пам'ятника Каменяреві, збирався люд. Усміхнені обличчя, відкриті душі. Сивочолий чоловік змахнув сопількою і... полилася пісня, настроєві романси «Золотистий туман», «Київське танго», «Збираймо воедино усю свою родину»...

Леопольд Ященко терплячий і доброзичливий. Десятки років він не втомлюється вчити людей співати, любити пісню. І байдуже, скільки вам років. «Він вчить нас "тягнути" туди, куди треба», – шепоче мені Софія Ярова, учасниця гурту. Леопольд Ященко вкладає своє життя у пісню, продовжує працювати, незважаючи ні на які обставини. Він любить свою дружину й пишається синами: Іваном і Тарасом. Він вірить: Україна має зберегти свою пісню, має жити з нею. З нами, поміж нас. І їдуть, їдуть «гомінчани» на репетиції і співи з усіх куточків столиці. І лине пісня, підноситься у небо...

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Від редакції. Колектив газети «Культура і життя», як і все Національне газетно-журнальне видавництво, від усієї душі вітають Вас, пане Леопольде, з ювілеєм! Многії літа Подвижнику і Вчителю!

Різдвяний концерт «Гомону» в Українському домі. 1998 рік